

УДК 37.091.313.011.3:81-051

ІМ'Я ВИСОТИ – МАЙСТЕРНІСТЬ**Тетяна ГНАТКОВИЧ, кандидат педагогічних наук, м. Ужгород**

Статтю присвячено переможцеві всеукраїнського фахового конкурсу «Учитель року – 2015» О. Ківеждій. Автор подає портрет творчого вчителя-словесника, що широко впроваджує в навчальний процес інноваційні технології.

Ключові слова: О. Ківеждій, навчально-виховний процес, інтерактивні форми роботи, комунікативно-мовленнєва компетенція, знання.

THE SUMMIT, NAMED PROFICIENCY**Tetiana HNATKOVYCH, PhD, Uzhgorod**

The article highlights Olesia Kivezhdiy, the winner of the Ukrainian professional contest "Teacher of the Year – 2015". The author portraits the creative personality of the language arts teacher, who extensively integrates innovative technologies into her teaching activity.

Key words: Olesia Kivezhdiy, teaching and learning activity, interactive forms of training, communicative competence, knowledge.

Справжній сучасний учитель-словесник... Хто він? Який він? Погосьмося, насамперед – яскрава, неповторна індивідуальність, носій національної духовності, людина різнобічного кола інтересів, ґрунтовних знань. А ще – особистість відчайдушна, відверта, стійка у переконаннях, тактовна, шляхетна у вчинках, що мимоволі захоплює й веде за собою.

Саме такою є молодий педагог із Хустської гімназії-інтернату, що на Закарпатті, Ківеждій Олеся Василівна. Пані Олеся розуміє, що в умовах широкого впровадження у шкільну практику педагогічних інновацій, інтерактивних технологій учитель неодмінно має йти попереду свого учня. У викладанні української мови та літератури має за пріоритети розвиток особистісного потенціалу вихованців, технологічний поступ навчального процесу, формування духовно багатой особистості, зорієнтованої на пізнавально-творчу діяльність.

Усвідомлюючи, що в її руках наймогутніша зброя впливу на дітей – Слово, Олеся Василівна в час складної політичної ситуації – перевірки на духовну міць і єдність – рятує серця маленьких громадян від безвір'я, байдужості, нищості, лицемірства, плекаючи в них за допомогою того ж таки Слова високі загальнолюдські моральні цінності.

Усі ці риси справжнього сучасного вчителя-словесника й забезпечили О. Ківеждій абсолютну перемогу на найпрестижнішому всеукраїнському фаховому конкурсі «Учитель року-2015», що проходив у Миколаєві.

У чому ж секрет успіху вчителя? У тому, що Олеся Василівна розуміє: сьогодення потребує від учнів уміння застосувати в конкретному спілкуванні знання мови, навички роботи у групі, способи

Олеся Ківеждій

взаємодії з сучасними людьми та ролями, вправність у виконанні різних соціальних ролей. Людину, здатну легко адаптуватися в нових інформаційних умовах, слід творити у школі. У реальному житті учень може бути конкурентоспроможним та успішним, тільки маючи високий рівень мовленнєвої культури та навички цільового використання засобів комунікації. Учень повинен стати цікавим співрозмовником, вправним опонентом, блискучим доповідачем.

Комунікативно-мовленнєву компетенцію можна сформуванати, коли школяр усвідомить, що, оволодівши тим чи іншим умінням, він розширить свої можливості спілкуватися, точно висловлювати власні думки, презентувати себе та продукт своєї діяльності. Тож учителька системно та цілеспрямовано підходить до розвитку комунікативної компетентності вихованців в урочній та позаурочній діяльності через інтерактивні методи навчання й інформаційні технології, спонукаючи учнів застосовувати мовленнєвий досвід на практиці, створюючи системи дидактичного супроводу для реалізації певної проблеми.

Є багато різних методів, прийомів, форм навчання української мови та літератури, застосування яких забезпечує краще засвоєння учнями навчального матеріалу. Нині діти активно послуговуються новими пристроями, телефонами з доступом до інтернету. Зазвичай гаджети не сприяють активному навчанню, а, навпаки, відволікають від нього, якщо вчитель не контролює використання їх. За таких умов формувати комунікативну компетентність тільки на основі традиційних методів неможливо, тому у своїй роботі Олеся Василівна використовує інноваційні технології.

Сучасного учня зацікавити непросто. Спосіб розв'язання цієї проблеми вчителька вбачає у створенні на уроці ситуації подиву, інтелектуального або емоційного шоку, у застосуванні провокації, епатажу, катарсису як прийомів, спрямованих на збудження активності учня, спонукання його висловити власну позицію (в усній чи письмовій формі). Ці прийоми допомагають перебороти байдужість учня, вивести його на креативне сприймання навчального матеріалу, понад те – дають можливість дитині стати «порадником» учителя під час підготовки до уроку.

Олеся Василівна усвідомлює, що сучасні діти звикли до яскравої візуалізації та «покроковості» ігор – передовсім комп'ютерних. Зрозуміло, йдеться не про те, щоб перетворити урок на комп'ютерну гру, а про запозичення деяких моментів, тим паче, що існує *LearningApps.org*. На сайті *LearningApps.org* учитель може скористатися вже готовою вправою/тестом онлайн (реєстрація не обов'язкова) чи за аналогією створити свою версію (потрібно зареєструватися).

Звичайно, «паперові ігри» теж можуть конкурувати з комп'ютерними в різних трансформаціях. Наприклад, ефективність «морського бою» Олеся Василівна використовує під час вивчення орфографії. В українській мові багато і правил, і винятків із них, які часто плутаються в дитячих головах. Для запам'ятовування вчителька створила «орфографічну карту» (Microsoft Office Excel), заповнивши клітинки таблиці словами з відповідними орфограмами. Суперники розміщують на ній «кораблі». На

відміну від класичної гри, у мовознавчій мало влучити в ціль, треба ще вміти пояснити орфограму.

«Найдовше і найміцніше зберігається в пам'яті інформація, одержана в позитивному емоційному контексті», – стверджує Манфред Спітцер, автор книжок «Антимозок», «Як мозок учиться». Олесі Василівні імпонує думка вченого про те, що у процесі запам'ятовування дуже корисним інструментом є ефект «стосовно мене». Він полягає в тому, що легкість запам'ятовування, міцність знань, засвоєння матеріалу стосуються безпосередньо нас самих і нашого досвіду. Якщо учневі нецікаво, урок перетворюється на гру одного актора, тому процес навчання час від часу варто «прив'язувати» не до абстрактної особистості, а до конкретного учня з класу, тобто створювати ефект «стосовно мене». Саме тому вчителька «декорує» презентації (схеми, відео) учнівськими фото зі сторінок у соцмережах – таким чином урок стосується кожного.

Нинішні підлітки захоплюються гламурним стилем знаменитостей, гедонічним способом життя деяких зірок. Ідучи за методикою Олександри Глазової, Олеся Василівна пропонує дітям неординарні теми творчих робіт: «Що таке гламур?», «Фрики: хто такі і як до них ставитись?».

Сучасний учень «озброєний» телефоном, планшетом тощо. Будь-який із цих гаджетів оснащений камерою, яка читає QR-код (англ. quick response – швидкий відгук) – матричний код (двовимірний штрих-код). Основна перевага QR-коду – легке розпізнавання сканувальним обладнанням (а також

learningapps.org/1280339

The screenshot shows the LearningApps.org website interface. At the top, there is a search bar and navigation options. The main content area is titled "Українські письменники" (Ukrainian Writers) and displays a grid of portraits of various authors. A central pop-up window titled "Завдання:" (Task:) contains the instruction: "Знайди відповідність між фотографією (портретом) та письменником" (Find the correspondence between the photograph (portrait) and the writer). Below the instruction is an "OK" button. The authors listed around the grid include Ліна Костенко, Остап Вишня, Марко Вовчок, Іван Багряний, Олесь Гончар, Олександр Довженко, Микола Хвильовий, Валер'ян Підмогильний, and others.

фотокамерою мобільного телефона), що дає можливість переглядати матеріали в інтернеті, не набираючи на клавіатурі відповідного тексту, адреси.

Олеся Василівна часто використовує в навчально-виховному процесі, особливо ті QR-коди, які містять винятки з правил, додатковий матеріал, екскурсії тощо. До речі, у закордонних підручниках і деяких українських поряд із навчальним матеріалом є такі коди, за допомогою яких учитель створює закодовані карти з метою урізноманітнення роботи на уроці.

Олеся Василівна практикує на уроках дещо відоміну технологію «хенд-мейд», де учень на уроці не глядач, а його активний співавтор. Наприклад:

1. Учитель створює основу опорного конспекту для вивчення блоку тем (можна у форматі сторінки А5 чи японської листівки) – «книжку», яку учням потрібно заповнити навчальним матеріалом та власними прикладами до нього за принципом незавершеного речення.

2. Учитель залучає до «співавторства» групу «теоретиків», котрі під його контролем створюють окремі сторінки «книжки». Решта учнів («практиків») власноруч дописують відповіді.

3. Напівтести (псевдотести). Учитель пропонує учням завершити роботу: на місці пропусків дописати завдання чи варіанти відповідей так, щоб тест можна було розв'язати.

Зразок

<p>Напівтест (псевдотест)</p> <p>1. Василь Стус «фе-номеном доби» назвав</p> <p>А М. Рильського</p> <p>Б .....</p> <p>В М. Зерова</p> <p>Г .....</p>	<p>Тест</p> <p>1. Василь Стус «фе-номеном доби» назвав</p> <p>А М. Рильського</p> <p>Б П. Тичину</p> <p>В М. Зерова</p> <p>Г Є. Плужника</p> <p>Правильна відповідь – Б.</p>
--	--

4. Створення «сторінки письменника» у соцмережі. Завдання полягає в тому, щоб зареєструватися під прізвищем письменника, наповнити сторінку матеріалом життєпису, активно вести її: поширювати, відповідати на запитання користувачів, проводити опитування, брати участь у дискусіях (учитель ставить однакові вимоги до всіх «письменників»). Результат роботи – підготовка до ЗНО, популяризація творчості, «інтелектуалізація» спілкування між підлітками, створення ситуації успіху. Справа ця добровільна, проте сторінка оцінюється.

Така форма роботи допомагає школярам засвоїти програмовий матеріал і поглибити знання з певної теми. Ситуація успіху сприяє тому, що навіть найслабший учень бачить результат своєї праці.

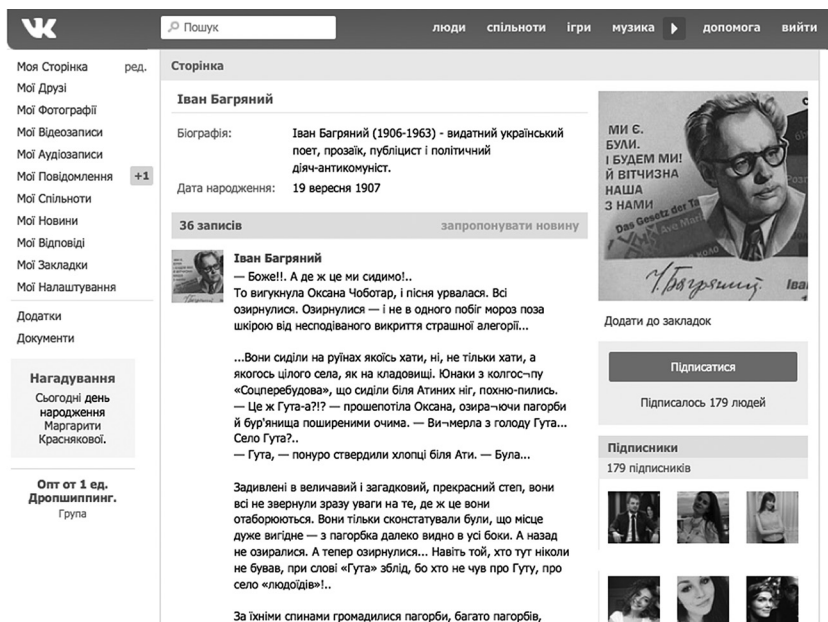
Оскільки інноваційні технології мають широкий спектр операцій, доречно використати «мультфільм» («комікс»). В арсеналі вчительки є різні варіанти їх:

1. Сенсорна дошка дає змогу записувати текст від руки, малювати із функцією запам'ятовування. Під час вивчення орфографії у 5-му класі вчителька заздалегідь готує відеозапис «Апостроф», «Б» тощо, пропонуючи учням самостійно вивести правила.

2. Випереджувальне завдання. Учні об'єднуються у групи: «художники» та «аналітики». «Перші» вдома готують ілюстрації – образи-персонажі літературного твору, другі добирають цитати для характеристики їх. На уроці вчитель перегрупує дітей (або учні самостійно це роблять), щоб у кожній групі були й «художники», й «аналітики», що працювали вдома з однаковими образами. Кожна новоутворена група створює «епізод мультфільму»: під час аналізу учні поступово склеюють ілюстрації, відповідні цитати, захищають роботу, представляють її. Таким чином вони краще засвоюють матеріал, глибше розуміють та аналізують текст, розвивають творчі й аналітичні навички. Водночас ця форма роботи уможливує встановлення міжпредметних зв'язків.

На етапі узагальнення Олеся Василівна використовує прийом «Шпаргалка».

1. Учні фіксують зміст теоретичних понять за допомогою малюнків, схем і віддають учителеві. За бажанням під час відповіді діти користуються цими нотатками (перевіряється її «ефективність»). Учитель

Зразок учнівської сторінки в соцмережі Івана Багряного

відзначає найкращі роботи та найповніші відповіді доповідачів.

2. Щоб учень не розгубився у великій кількості вивченого матеріалу, з метою узагальнення вчитель створює власні «шпаргалки» – схеми, малюнки у міні-форматі.

Методична цінність цього прийому полягає в тому, що він сприяє міцному засвоєнню теоретичного матеріалу, доводить до автоматизму запам'ятовування лінгвістичних та літературних понять, допомагає учням у повному обсязі оволодіти мовними ресурсами.

На етапі узагальнення блоку тем Олеся Василівна ефективно використовує «Каталог помилок».

1. Кожен учень випишує свої типові помилки, яких припускається найчастіше. Помилки згодом каталогізують – оформлюють у вигляді окремих статей, будова яких може бути довільна або її обумовлює вчитель. Матеріали окремих розробок об'єднують у цілісний каталог, який учень презентує на уроці.

2. Учні аналізують чужі помилки. Матеріалом слугують мовні хиби на рекламних оголошеннях міста (білбордах, вивісках), а також на етикетках різноманітних промислових товарів. Зміст завдання – сфотографувати текст реклами, виправити помилку, обґрунтувати правильність написання. Результат роботи Олеся Василівна висвітлює в Інтернеті (у соціальних групах та персональному блозі; див.: http://olesya12142111.blogspot.com/p/blog-page_87.html). Прикінцевим етапом роботи з «чужими» помилками може бути створення відео-проекту (зразок розміщено за адресою <https://www.youtube.com/watch?v=4wfKntKq5B8>).

Олеся Василівна вважає, що оцінкою «1» – «12» можна «виміряти» певну «кількість» знань. Справді, в системі маркетингу все можна і поррахувати, і виміряти. Отримав учень «1»? «2»? Теж оцінка... Та чи задовольняє вона учня? А вчителя? На конкретному уроці оцінка – щось більше за міру. Бал за певну роботу – не просто констатація факту, а насамперед мотивація до самовдосконалення. Тому й оцінювання вчитель урізноманітнює, даючи дитині «другий шанс». Скажімо, тести перевіряє так: не виправляє помилок, а тільки зазначає кількість правильних відповідей та оцінку. Учень має можливість ще раз виконати роботу, знайти і виправити помилки та отримати вищий бал.

Елементи суспільно-економічних відносин, на думку Олеси Василівни, варто переносити у клас. На її уроці оцінку учень може одержати в певному грошовому еквіваленті: за кожну правильну відповідь – «одиниця інтелектуального банку». Наприкінці уроку учень обмінює «гроші» на оцінку в журналі за встановленим на початку уроку

«курсом валюти». Така «грошова одиниця» створена у фоторедакторі й має привабливу «зовнішність»:

Для Олеси Василівни учень – насамперед людина. У кожного свій характер, обдаровання, прагнення, вподобання. Утім є те, що об'єднує всіх: потреба у повазі особистої гідності. Хай учень далеко не досконало володіє знаннями з навчального предмета, хай він не завжди уважний на уроці, та все одно потребує поваги й розуміння. Учителька переконана: учням треба дякувати – усім без винятку – за найменшу добру справу, за світлий порух душі. А ще в неї є традиція створювати для випускників гумористичні відео про спільну реальність «з елементами імпресіонізму, експресіонізму, екзистенціалізму» (переглянути: https://vk.com/video?z=video32408129_168798421%2Fc063d6c036ff791348%2Fpl_updates).

Олеся Василівна активно спілкується не тільки з учнями, а й із громадськістю через власний блог. Вона вважає, що реформу освіти кожен педагог має починати з себе, не чекаючи вказівки згори. Учня потрібно зацікавлювати вже тепер, у конкретному класі, треба йти йому назустріч. Оскільки це не дорослий, а дитина, його «іграшки» можна і треба використовувати для навчання. Ті ж сучасні гаджети стають засобом впливу й зацікавлення. Та хоч би яким модерним був пристрій, він лише дасть знання, але не виховає. Поміркуймо: в інтернеті є інформація, до прикладу, про історію України, про її велич і трагедію. Та чи навчить вона патріотизму, духовності? Тож учителька своїм Словом – добрим, емоційним, піднесеним – робить усе для того, щоб її учні були носіями високих моральних цінностей.